

lyoni öböl vidékéről elhozzák Csókára, vagy a közepázsiai jadeitot elszállították a svájci lavak cölöppitványeinek lakóihoz. A monopólium későbbi idők találmánya.

Mindazok a tárgyak, amelyeket a csókai leletek kapcsán példaként felsoroltam, bizonyára csak igen kis részét tették ki a legősibb, történelem előtti kereskedelemnek. A helyzet azonban az, hogy a kagyló, a borostyán, az ékkő, az ón és a cseréptörlemények anyagának állékonyságánál fogva megmaradt, a fa, a szőrme és a textilipar kezdetleges termékei ellenben, amelyek bizonyára szintén tárgyai voltak a kereskedelemnek, az évezredek folyamán megsemmisültek. Egyáltalán nem túlzás, ha azt tételezzük fel, hogy csak nagyon kicsiny része, elenyészően csekély töredéke a történelem előtti idők kereskedelmének, amit mi ismerünk, illetőleg aminek nyomait a csókai halom és más lelőhelyek emlékei alapján ki tudjuk mutatni.

Móra Ferencet, aki a legegységesebb magyar írói tehetségek közé tartozott s aki utolsó nagy regényével, az Aranykoporsóval jutott el pályája delelőjére, nemcsak mint régész, hanem mint író is erősen foglalkoztatott a csókai ősember problémája. Mikor írói pályafutása derékban tört ketté és örökre elment közülünk, egész sor meg nem valósult terv maradt vissza utána. Mert voltak tervei, kész megérett tervek, melyeknek már kész volt a meséje, megvolt a háttere, csak a megírása hiányzott. Regényt akart írni Katona Józsefről, de nem az irodalomtörténet melodramatikus színezésében, hanem úgy, ahogy az algyőzész ur valószínűleg élte napjait a híres város ura társaságának körében. Készen volt Hóbiárt basáról szóló regényének a meséje, a törökvilág korabeli Szeged életével. És regény formájában meg akarta írni a Tisza kiöntései között tanyázó csókai ősember életét, de még küzdött a problémával, hogy miként oldja meg a beázódó kérdést, meghalóban kezdetleges ősről, akinek sokkal kisebb volt a szókincs és kezdetlegesebb a mondatfűzése, mint a miénk.

Egyszer a szegedi múzeum csókai szekrénye előtt erről a megírandó regényről beszélgettünk és azt laólgattuk, hogy milyen őskorba átlátnál kalandorizni lehetne adni a regény egyik fejezetének, amelyik majd elmondja, hogy milyen viszontagságokon keresztül jutott a cardium-kagylóból készült nyaklánc az egyik csókai szépség nyakára. Pár esztendővel később Sacha Guitry ugyanerre az ötletre építette fel a Szerelmek gyöngyei című nagy filmjét. Meg vagyok győződve róla, hogy Móra Ferenc irodalmilag is, tartalmilag is sokkal szebbet, de különösen sokkal igazabbat produkált volna, ha ideje marad csókai regénye megírására.

Mondom, erről a megírandó regényről beszélgettünk. A szerszámok, fegyverek és gyöngyök között ott heverték a koponyák. Az egyik koponyán hatalmas forradás a jobb homloktól a koponyatefőjéig. Ember lehetett, aki ezt a vágást kiállotta. Hirtelen eszembe jutott valami:

— Ezt a koponyát is bele kellene vinni a regénybe. Ez a vágás legyen a kereskedelemellenes tendenciák első megnyilvánulása.

Jóliár Ünis,

»PILLE«

gyékényfonatu cipőben jár! Pehelykönnyű, színes, tartós és olcsó! Kérje cipőkereskedőjétől. Vigyázzon a védjegyre! Óvakodjék az utánozatóktól! Kizárólagos készítője: Házipari Vállalat Szeged, Booska-utca.

Husvétra! Borok, likőrök és párlatok
megbízható minőségben olcsó árban beszerezhetők
italárufüzletében,
a Főpostánál.

Sándor Béla

Ismeretlen adatok Posonyi Ignácról, a szegedi közkórház megalapítójáról

(A Délmagyarország munkatársától) A szegedi kórház megalapítójáról, Posonyi Ignácról az idők folyamán többen írtak vagy tartottak előadást. Posonyi személyi körülményei és élete is többféle megvilágításban kerül az érdeklődők elé. Be kell azonban vallani, hogy ezek a beállítások nem egyszer hibásak, aminek az lehet a magyarázata, hogy Posonyi személyi adatai mind a mai napig sem tisztázódtak teljesen, másrészt pedig az, hogy a kutatók vagy csak egváni véleményüket nyilvánították, vagy pedig nem végeztek elég alapos forrás tanulmányt.

Ki volt Posonyi Ignác?

Most alkalmunk nyílt beszélgetni dr. Csajkás Bódog kolozsvári egyetemi tanársegédével, aki szegedi működése idején hosszú éveken át buvárkodott a szegedi városi levéltárban s hatalmas, még kiadásra váró munkában írta meg a város régi egészségügyi történetét. Párját ríktó mű ez, hasonló — tudomásunk szerint — csak Győről jelent meg.

A kutatók szokásához híven Csajkás doktor is meg-megállt egyes érdekességek tetsző részletekénél s így izgatni kezdte fantáziáját Posonyi Ignác élete.

— Ki lehetett ez az ember, akiről utcát is neveztek el, még pedig közvetlenül amellett a kórház mellett, amely az ő áldozatkészségéből született meg?

Bennünket, szorosán szegedi lakónak a téma, az érdekelt, mire jutott Csajkás?

— A szegedi régi ispotály adatainak feldolgozása során — felelte kérdésünkre a tanársegéd — sok, eddigi ismeretlen adattal találkozom, amelyek új megvilágításba helyezik Posonyit. Ezek alapján elmondok néhányat és ezek alapján vázolom a személyi viszonyait.

— A nevével legelőször 1771-ben találkozunk a köznevelési levéltár adatai között. Az április 29-én kelt jegyzőkönyv feljegyzéséből megtudjuk, hogy

Posonyi a nyitramegyei Moesonok községben született, de nem kapunk felvilágosítást a születése időpontját illetően.

Erre vonatkozólag ő maga ad utbagazítást 1800-ban kelt szerződésében, amelyben azt írta: „Is'en eő szent Felsége kegyelméből már időmnek 66-ik esztendeit szerentsésen elérvén... Ebből az következnék, hogy 1734 körül született. A felsővárosi minorita atyák halottai anyakönyvének Posonyira vonatkozó feljegyzései azonban nem egyeznek az általa megjelölt születési évvel, mert eszerint 1810-ben, halálának esztendejében, 72 éves volt, tehát 1738-ban kellett születnie.

— A tanács jegyzőkönyvének feljegyzése szerint római katolikus vallású. A magyar nemesség elnyerése ügyében a tanácshoz intézett beadványában ő maga jegyezte meg, hogy a római katolikus vallásban született.

Springer, vagy Posonyi?

— Meg kell jegyezniem — folytatja Csajkás Bódog — hogy Jászai Géza belvárosi plébános a sebenicői püspök, a rókusai plébánia története írójának közlése szerint a moesonoki katolikus plébánia keresztelési anyakönyvében az 1734 körüli időben nem szerepel Posonyi Ignác, vagy akár a tanács jegyzőkönyvében említett Springer Ignác név. A Springer névből különben egyesek azt a

látzatot igyekeztek kelteni, hogy Posonyi nem született katolikus, vagy legalábbis nem magyar. Vallási hovatartozását illetően ő maga adott félre nem érthető felvilágosítást fentebb említett beadványában.

Ami pedig a nevét illeti, nem valószínű az a feltevés, hogy Posonyi eredeti neve Springer volt és azt magyarosították. E feltevésnek ellentmond az a körülmény, hogy 1771-ben, vagy azt megelőzően aligha voltak névmagyarosítások.

Azakkori paraszti, vagy polgári osztályban nem is élt olyan nemzeti önérték, hogy az erősen németesítő Habsburgok idején felcserélték volna eredeti német családi nevüket magyarra. Valószínűbb, hogy a Springer név afféle ragadványnév, talán éppen az anyja után maradt ragadványnév. Viszont nem tudjuk okát adni annak, hogy Posonyi a polgárok sorába való felvétele alkalmával miért használta ezt a nevet, holott a ragadványneveket valószínűleg abban az időben sem vették az érdekeltek szívesen.

Posonyinak a mai napig fennmaradt sajátkezű írásai inkább szláv, valószínűleg tót, aranyelve mellett tesznek bizonyosságot. Ami a foglalkozását illeti, a polgárok sorába való felvételéről szóló tanács feljegyzés nem mond sokat, értelmezhetjük, ahogyan akarjuk. Annál azonban bizonyos, hogy főleg kereskedelemmel, kommatartással, díszmahérlással, pénzkihelyezéssel foglalkozott. A tanács jegyzőkönyv szerint törvényes házasságból született, de szüleitől semmit sem tudunk. Eveddül egy Mátyás nevű testvéréről van tudomásunk. Erre az adatra a tanács jegyzőkönyvében bukkanunk. Posonyi Mátyás ugyanis 1815-ben Zelenay József utján Pécsváradról levélben tudakozódott a tanácsnál, hogy testvére hagyott-e valamit neki, vagy Borbála nevű leánya részére? Az eredeti levél nem található a szegedi köznevelési levéltár iratai között, mivel sok társával együtt áldozatul esett a régi rendszertelen iratselejtezésnek.

— Posonyi Ignácnak a polgárok sorába való felvételét megelőző feljegyzése kapcsolatban olyan utalás is hangzott el, hogy Molnár András városi főjegyző, aki Posonyit felvételre ajánlotta, nézőjei szahálva a lányságok miatt hagyta el állását. Ez a körülmény azt a látzatot kelti mintha a megvesztegethető városi főjegyző igaznak fogadta volna el Posonyinak a valóságát eltérő adatok mondatát és nem kérte a hiányzó adatok okmányoszerű bizonyítását. Bár miként álljon is az ügy, mindenesetre különös, hogy

míg a polgárok sorába felvételüket két városi polgár ajánlta ajánlani abban az időben, továbbá két kiküldött tanács tag vizsgálta meg a személyi körülményeket, addig Posonyi felvétele eveddül Molnár András főjegyző ajánlatára történt.

— Nem tudjuk pontosan azt sem, hogy Posonyi mikor telepedett le Szegeden. Ő maga a nemesség ügyében készült beadványában 1790-ben azt említi, hogy husz esztendő óta lakosa a városnak. E szerint a letelepedés 1770-ben lehetett. Emellett szól az is, hogy 1771 Szent György nánálál vette bérbe Szent-Király Györgynek házáat borkimérés céljából.

A szőlő mado mado

— Végrendeletében azt írta, hogy atyjától egy fillért sem kapott juss fejében. Ez azt látszik bizonyítani, hogy szülei szegények lehettek. Mindezenáltal Posonyi szegedi letelepedése idejében rendelkezett valamely pénzösszeggel, mert a borkereskedelemhez és bérletkéréshez pénz kellett. Vagyona aztán hamarosan már akkora lett, hogy 1778-ban rezidenciális házat, butorokat, evőeszközöket vásárolt. Talán erre az időre esik házasságkötése is.

— Posonyi házasságára vonatkozólag sincsenek pontos adataink. Felesége Tóth Anna volt, mivel a szegedi belvárosi római katolikus plébánia születési anyakönyvében több Tóth Anna szerepel, így nem tudjuk melyik Tóth Anna lehetett az élettársa. A felsővárosi minorita atyák halotti anyakönyvének bejegyzése szerint 1824-ben halt meg 90 éves korában egy özvegyi sorban élő Tóth Anna, valószínűleg ez lehetett Posonyi felesége. Ennek születési éve körülbelül 1734. Tóth Anna 1753–54 táján köthetett először házasságot, de valószínűleg nem Szegeden, mert ilyen tartalmu bejegyzés nem található a belvárosi plébánián, pedig abban az időben eveddül ennek a plébániának volt tulajdonjoga.

Tóth Anna első férjének neve Szabó volt. Ebből a házasságból 1755 táján egy leánygyermek származott: Szabó Anna.

Szabóné asszony özvegyiségre jutott és ekkor ment feleségül Posonyi Ignáchoz, talán 1775-ban.

Ezt a házasságot sem köthették Szegeden, mert ilyen tartalmu feljegyzés sincs a belvárosi házassági anyakönyvben, de nem található Felsővárosban és Alsóvárosban sem. Abban az időben pedig mind a piaristáknak, mind a minoritáknak, mind pedig a ferenceseknek már volt plébániájuk. Posonyi tehát özvegyasszonnyá vált feleségül, aki nem lehetett éppen fiatal, amint Posonyi maga sem. Talán egykorúak, de az is lehet, hogy az asszony az idősebb Posonyi feleségének első házasságából származó leányát, Szabó Annát nyilván adoptálta, mert a leány 1785-ben Posonyi Anna néven köt házasságot Vrábel Jánossal, aki a tanács 1791-ben vesz fel a polgárok sorába. Vrábel János és Posonyi Anna házasságából 1787-ben született Vrábel Ignác, akit a később nemessé lett Posonyi Ignác adoptált, átruházta rá a nemességét is. Posonyi Ignác és Tóth Anna házasságából nem született gyermek.

— A minorita atyák halotti anyakönyvének bejegyzése szerint Posonyi Ignácot 1810 augusztus 3-án temették el 72 esztendősen korában a betegségek szentségének felvétele után. Holtteste a Deszkás-temető valamelyik, ma már feltelen sírjában pihen.

Életere és körülményeire vonatkozó adataink meglehetősen hiányosak és sokszor ellentmondóak. A zavar csak növelik a vele foglalkozó kutatóknak sokszor teljesen önkényes, vagy téves megállapításait, amelyek olykor kegyeletstörtéke is. Posonyi életének és körülményeinek feldolgozását éppen azért tűztam ki magam elé célul, hogy emléke megvédjem az igaztalan megállapítások ellenében. Megérdemli, hogy Szeged közönsége megismerje őt és neves lelkületét, hiszen egész élete folyamán gyűjtött vagyont a kórházra hagyta, ami abban a korban igen ritkán fordult elő. A majd közteendő életrajzzal, amely tárgyalja életének apróbb mozzanatait is, leróni igyekezem a személyének szóló kegyeletes hálát, amivel a város meglehetősen szűkmáruan bánt, amikor róla volt szó. A Deszkás-temető sírjának jelölését azonban még ez sem pótolja!